

WYKAZ LEKTUR DLA UCZESTNIKÓW OLIMPIADY HISTORYCZNEJ JUNIORÓW

I. Dowolne podręczniki szkolne z historii dla szkoły podstawowej dopuszczone do użytku szkolnego przez MEN.

Dodatkowo można wykorzystać dowolne atlasy historyczne w wersji drukowanej lub elektronicznej oraz inne materiały pomocnicze, jak np.:

1. Snoch B., *Szkolny słownik terminów historycznych*. Wydanie dowolne.
2. Sobańska-Bondaruk M., Lenard S., *Ćwiczenia źródłowe dla gimnazjalistów*. Warszawa 2002.
3. Słowniki historii Polski,
4. Historia. Encyklopedia szkolna. WSiP lub PWN dowolne wydanie

UWAGA: do każdego tematu przewodniego obowiązującego na eliminacjach szkolnych i centralnych będzie podawany odrębny wykaz lektur.

II. Wykaz lektur do wyboru przez uczestnika

STAROŻYTNOŚĆ

- Alfoldy G., *Historia społeczna starożytnego Rzymu*, Poznań 1992.
- Cartledge P., *Świat wojowników*, Warszawa 2005.
- *Człowiek Grecji*, red. J. Vernant, Warszawa 2000.
- *Człowiek Rzymu*, red. A. Giardin, Warszawa 1997.
- Flacelière R., *Życie codzienne w Grecji za czasów Peryklesa*, Warszawa 1985.
- Kemp B.J., *Starożytny Egipt. Anatomia cywilizacji*, Warszawa 2009.
- Kulesza R., *Ateny i Sparta 431–404 p.n.e.*, Warszawa 1997.
- Kulesza R., *Maraton 490 r. p.n.e.*, Warszawa 1995.
- Kulesza R., *Aleksander Wielki*, Warszawa 2009.
- Michałowski K., *Jak Grecy tworzyli sztukę?*, Warszawa 1986.
- Olbrycht M., *Aleksander Wielki i świat irański*, Rzeszów 2004.
- Pawlak M., *Aecjusz i Barbarzyńcy*, Kraków 2007.
- Patzek B., *Homer i jego czasy*, Warszawa 2007.
- Ruggiero F., *Szaleństwo chrześcijan*, Kraków 2007.
- Schumacher L., *Niewolnictwo antyczne. Dzień powszedni i los niewolnych*, Poznań 2005.
- Świderkówna A., *Bogowie zeszli z Olimpu. Bóstwo i mit w greckiej literaturze świata hellenistycznego*, Warszawa 1991.
- Świderkówna A., *Hellada królów*, Warszawa 1969.

ŚREDNIOWIECZE

- Arnold U., *Zakon krzyżacki. Z Ziemi Świętej nad Bałtyk*, Toruń 1996.
- Baber M., *Templariusze*, Warszawa 2002.
- Bieniak J., *Państwo Miećława*, Warszawa 2010.
- Bogucka M., *Kazimierz Jagiellończyk i jego czasy*, Warszawa 1981.

- Brooke Ch., *Europa średniowieczna 962-1154*, Warszawa 2001.
- Brown A.R., *Historia Normanów*, Gdańsk 1996.
- Collins R., *Europa wczesnośredniowieczna 300–1000*, Warszawa 1998.
- Crowley R., *1453: Upadek Konstantynopola*, Warszawa 2006.
- Deptuła C., *Galla Anonima mit genezy Polski*, Lublin 2000.
- Faber G., *Merowingowie i Karolingowie*, Warszawa 1994.
- Faral E., *Życie codzienne we Francji w czasach Ludwika Świętego*, Warszawa 1988.
- Flori J., *Rycerze i rycerstwo w średniowieczu*, Poznań 2003.
- Foote D.G., Wilson D.M., *Wikingowie*, Warszawa 1975.
- Fumagalli V., *Świt średniowiecza*, Gdańsk 1996.
- Geremek B., *Życie codzienne w Paryżu Franciszka Villona*, Warszawa 1972.
- Gładysz M., *Zapomniani krzyżowcy. Polska wobec ruchu krucjatowego w XII–XIII wieku*, Warszawa 2002.
- Grudziński T., *Bolesław Śmiały – Szczodry i biskup Stanisław. Dzieje konfliktu*, Warszawa 1983.
- Hamilton B., *Wyprawy krzyżowe*, Warszawa 2000.
- Hauziński J., *Imperator „końca świata”. Fryderyk II Hohenstauf (1194–1250)*, Gdańsk 2000.
- Huizinga J., *Jesień średniowiecza*, Warszawa 1992.
- Jasiński T., *Rodowód pierwszych Piastów*, Poznań 2004.
- Kłoczowski J., *Młodsza Europa. Europa Środkowo-Wschodnia w kręgu cywilizacji chrześcijańskiej średniowiecza*, Warszawa 1998.
- Kłoczowski J., *Europa Słowiańska XIV–XV w.*, Warszawa 1984.
- Kręt H., *Życie codzienne Jadwigi i Jagiełły*, Kraków 2005.
- Krzyżaniakowa J., Ochmański J., *Władysław II Jagiełło*, Wrocław 1990.
- Kuczyński S.M., *Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim w latach 1409–1411*, Warszawa 1980.
- *Kultura Polski średniowiecznej XIV–XV w.*, red. B. Geremek, Warszawa 1997.
- Kurtyka J., *Odrodzone Królestwo. Monarchia Władysława Łokietka i Kazimierza Wielkiego w świetle nowszych badań*, Kraków 2001.
- Labuda G., *Mieszko I*, Wrocław 2002.
- Labuda G., *Mieszko II król Polski (1025–1034). Czasy przełomu w dziejach państwa polskiego*, Kraków 1992.
- Labuda G., *Pierwsze państwo polskie*, Kraków 1989 (seria „Dzieje narodu i państwa polskiego”).
- Maleczyński K., *Bolesław III Krzywousty*, Wrocław 1975.
- Małowist M., *Tamerlan i jego czasy*, Warszawa 1991.
- Manteuffel T., *Narodziny herezji*, Warszawa 1963, 2008.
- Manteuffel T., *Kultura Europy średniowiecznej*, Warszawa 1974.
- Melville M., *Dzieje Templariuszy*, Warszawa 1991.
- Modzelewski K., *Barbarzyńska Europa*, Warszawa 2004.
- Oexle O.G., *Spółeczeństwo średniowiecza. Mentalność – grupy społeczne – formy życia*, Toruń 2000.
- Olejnik K., *Głógów 1109*, Warszawa 1999.
- Pernoud R., *Kobieta w czasach wypraw krzyżowych*, Gdańsk 2002.
- Pernoud R., *Templariusze*, Gdańsk 2002.
- *Polska dzielnicowa i zjednoczona*, red. A. Gieysztor, Warszawa 1973.
- Potkowski J., *Zakony rycerskie*, Warszawa 1995.
- Riché P., *Życie codzienne w państwie Karola Wielkiego*, Warszawa 1979.

- Samsonowicz H., *Złota jesień polskiego średniowiecza*, Warszawa 1971, Poznań 2001.
- Samsonowicz H., *Dziedzictwo średniowiecza: mity i rzeczywistość*, Warszawa 1991.
- Samsonowicz H., *Życie miasta średniowiecznego*, Poznań 2001.
- Sroka S. A., *Elżbieta Łokietkówna*, Bydgoszcz 2000.
- Strzelczyk J., *Mieszko I*, Poznań 1992.
- Strzelczyk J., *Bolesław Chrobry*, Poznań 2003.
- Strzelczyk J., *Mity, podania i wierzenia dawnych Słowian*, Poznań 1998.
- Sutton O., *Imperium mongolskie*, Warszawa 1970.
- Wyrozumski J., *Kazimierz Wielki*, Wrocław 1982.
- Wyrozumski J., *Królowa Jadwiga. Między epoką piastowską i jagiellońską*, Kraków 1997.
- Wyrozumski, *Kazimierz Wielki*, Wrocław 2004.
- Zientara B., *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975.

EPOKA NOWOŻYTNA

- Anusik Z., *Gustaw II Adolf*, Wrocław 2009.
- Baszkiewicz J., *Maksymilian Robespierre*, Wrocław 1976.
- Baszkiewicz J., *Richelieu*, Warszawa 1984.
- Bogucka M., *Anna Jagiellonka*, Wrocław 2009
- Bogucka M., *Białogłowa w dawnej Polsce. Kobieta w społeczeństwie polskim XVI–XVIII w.*, Warszawa 2000.
- Bogucka M., *Bona Sforza*, Wrocław 1998.
- Bogucka M., *Hołd pruski*, Warszawa 1985.
- Borkowska M., *Życie codzienne polskich klasztorów w XVII–XVIII wieku*, Warszawa 1996.
- Cegielski T., Kądziera Ł., *Rozbiory Polski 1772 – 1793 – 1795*, Warszawa 1990.
- Ciesielski T., *Armia koronna w czasach Augusta III*, Warszawa 2009.
- Cieślak E., *Stanisław Leszczyński*, Wrocław 1994.
- Cynarski S., *Zygmunt August*, Wrocław 1988.
- Czapliński W., *Władysław IV i jego czasy*, Warszawa 1972, Kraków 2008.
- Czapliński W., Długosz J., *Życie codzienne magnaterii polskiej w XVII wieku*, Warszawa 1976.
- Czerska D., *Dymitr Samozwaniec*, Wrocław 2004.
- *Człowiek baroku*, red. R. Villari, Warszawa 2001.
- *Człowiek oświecenia*, red. M. Vovelle, Warszawa 2001
- Feldmann J., *Stanisław Leszczyński*, Warszawa 1984.
- Flexner J.T., *Washington*, Warszawa 1990.
- Gaxotte P., *Ludwik XIV*, Warszawa 1994.
- Kaczmarczyk J., *Bohdan Chmielnicki*, Wrocław 1988.
- Karpiński A., *Kobieta w mieście polskim w drugiej połowie XVI i w XVII w.*, Warszawa 1995.
- Kay B., *na koniec świata. Historia odkryć geograficznych*, Warszawa 2003.
- *Konstytucja 3 Maja. 200-lecie tradycji*, Warszawa 1994.
- Kostkiewiczowa T., *Polski wiek światła. Obszary swoistości*, Wrocław 2002.
- Kuchowicz Z., *Człowiek polskiego baroku*, Łódź 1992.
- Leśniewski S., *Jan Zamoyski. Hetman i polityk*, Warszawa 2008
- Maciszewski J., *Szlachta polska i jej państwo*, Warszawa 1969.
- Magdziarz W., *Ludwik XIV*, Wrocław 1991.

- Mączak A., *Nieformalne systemy władzy w Polsce i Europie*, Warszawa 2000.
- Müller M., *Rozbiory Polski*, Poznań 2005.
- Rachuba A., *Wielkie Księstwo Litewskie w systemie parlamentarnym Rzeczypospolitej w latach 1569–1763*, Warszawa 2002.
- Salmonowicz S., *Fryderyk II*, Wrocław 1981.
- Serczyk W., *Katarzyna II*, Wrocław 1975.
- Serczyk W.A., *Na dalekiej Ukrainie. Dzieje Kozaczyzny do 1648 r.*, Warszawa 2008.
- Serczyk W., *Piotr I Wielki*, Wrocław 1973.
- Staszewski J., *August II Mocny*, Wrocław 1998.
- Staszewski J., *August III Sas*, Wrocław 1989.
- Sucheni-Grabowska A., *Zygmunt August król Polski i wielki książę litewski 1520–1562*, Warszawa 1996.
- Szyndler B., *Kościuszko*, Warszawa 1991.
- Tazbir J., *Kultura szlachecka w Polsce. Rozkwit – upadek – relikty*, Warszawa 1983.
- Tazbir J., *W pogoni za Europą*, Warszawa 1998.
- Tazbir J., *Polska bez stosów i inne szkice*, Kraków 2000.
- Wisner H., *Władysław IV Waza*, Wrocław 1995.
- Wisner H., *Zygmunt III Waza*, Wrocław 1991.
- Wojciechowski Z., *Zygmunt Stary*, Warszawa 1979.
- Wójcik Z., *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław 1997.
- Wójcik Z., *Jan Sobieski 1626–1696*, Warszawa 1983.
- Wyczański A., *Polska w Europie XVI stulecia*, Poznań 1999.
- Wyczański A., *Polska Rzeczą Pospolitą szlachecką*, Warszawa 1991.
- Zahorski A., *Spór o Stanisława Augusta*, Warszawa 1988.

HISTORIA XIX WIEKU (OD SCHYŁKU XVIII WIEKU DO 1918 ROKU)

- Bielecki R., *Wielka Armia*, Warszawa 1995.
- Borejsza J.W., *Piękny wiek XIX*, Warszawa 1984.
- Bortnowski W., *Kartki z dziejów Królestwa Polskiego*, Warszawa 1976.
- Caban W., *Służba rekrutów z Królestwa Polskiego w armii carskiej w latach 1831–1873*, Warszawa 2001.
- Chwalba A., *Polacy w służbie Moskali*, Warszawa–Kraków 1999.
- Czuby J., *Wodzowie i politycy. Generalicja polska lat 1806–1815*, Warszawa 1993.
- *Europa i świat w epoce napoleońskiej*, red. M. Senkowa-Gluck, Warszawa 1977.
- *Europa i świat w epoce restauracji, romantyzmu i rewolucji 1815–1849*, red. W. Zajewski, t. 1–2, Warszawa 1991.
- Feldman J., *Bismarck a Polska*, Warszawa 1980.
- Garlicki A., *Józef Piłsudski 1867–1935*, Warszawa 1999.
- Grochulska B., *Małe państwo wielkich nadziei (seria Dzieje narodu i państwa polskiego III-43)*.
- Kalembska S., *Wiosna Ludów w Europie*, Warszawa 1991
- Kasperek B., *Jakub Bojko*, Lublin 1998.
- Kemp T., *Industrializacja w XIX w Europie*, Wrocław 1998.
- Kizwalter T., *O nowoczesności narodu. Przypadek Polski*, Warszawa 1999.
- Kieniewicz S., Zahorski A., Zajewski W., *Trzy powstania narodowe*, Warszawa 1992.
- Kalembska S., *Wielka Emigracja*, Warszawa 1971.
- Kalembska S., *Wiosna Ludów w Europie*, Warszawa 1991.
- Kieniewicz S., *Powstanie styczniowe*, Warszawa 1982.
- Kieniewicz S., *Joachim Lelewel*, Warszawa 1990.

- Koberdowa I., *Pierwsza Międzynarodówka 1846–1870: sukcesy i problemy*, Warszawa 1987.
- Korusiewicz L., *Wojna secesyjna 1860–1865*, Warszawa 1985.
- Lipiński W., *Walka zbrojna o niepodległość Polski w latach 1905–1918*, Warszawa 1990.
- Łepkowski T., *Polska – narodziny nowoczesnego narodu (1764–1870)*, Warszawa 1970.
- Łepkowski T., *Dwie biografie amerykańskie – Bolivar i Juarez*, Warszawa 1970.
- Łossowski P., *Jak Feniks z popiołów. Oswobodzenie ziem polskich spod okupacji w listopadzie 1918 roku*, Łowicz 1998.
- Łubieński T., *Bić się czy nie bić? O polskich powstaniach*, Kraków 1989.
- MacDonell A., *Napoleon i jego marszałkowie*, Londyn 1992.
- Misztal M., *Królowa Wiktorja*, Wrocław 2010.
- Pachoński J., *Generał Jan Henryk Dąbrowski*, Warszawa 1987.
- Pajewski J., *Odbudowa państwa polskiego 1914–1918*, Warszawa 1985.
- *Polska XIX wieku: państwo, społeczeństwo, kultura*, red. S. Kieniewicz, Warszawa 1986.
- *Powstanie listopadowe 1830–1831: dzieje wewnętrzne, militaria. Europa wobec powstania*, red. W. Zajewski, Warszawa 1990.
- *Powstanie styczniowe 1863–1864. Wrzenie, bój, Europa, wizje*, red. S. Kalembka, Warszawa 1990.
- Rozbicki M., *Narodziny narodu. Historia Stanów Zjednoczonych do 1861 roku*, Warszawa 1991.
- Skowronek J., *Adam Jerzy Czartoryski 1770–1861*, Warszawa 1994.
- Skowronek J., *Książę Józef Poniatowski*, Wrocław 1984.
- Skowronek J., *Od konspiracji do kapitulacji (seria Dzieje narodu i państwa polskiego III-43)*.
- Szyndler B., *Tadeusz Kościuszko 1746–1817*, Warszawa 1991.
- Tetter J., *Jestem chłop historyczny. Sprawa Drzymały*, Warszawa 1986.
- Trzeciakowski L., *Otto von Bismarck*, Wrocław 2009.
- Trzeciakowski L., *Pod pruskim zaborem 1850–1918*, Warszawa 1973.
- *Trzy powstania narodowe: kościuszkowskie, listopadowe, styczniowe*, Stefan Kieniewicz, Andrzej Zahorski, Władysław Zajewski; pod red. Władysława Zajewskiego, Warszawa 1992 lub 1997.
- Witkowska A., *Wielkie stulecie Polaków*, Warszawa 1987.
- Wituch T., *Garibaldi*, Warszawa 1983.
- Wrzosek M., *Polski czyn zbrojny podczas pierwszej wojny światowej*, Warszawa 1990.
- Zahorski A., *Napoleon*, Warszawa 1982.
- Zajewski W., *Powstanie listopadowe 1830–1831*, Warszawa 1998.
- Zins H., Rhodes C., *Ekspansja brytyjska w Afryce pod koniec XIX w.*, Lublin 2000.

HISTORIA XX WIEKU (OD 1918 ROKU)

- Batowski H., *Europa zmierza ku przepaści*, Warszawa 1989.
- Brzeziński Z., *Wielkie bankructwo. Narodziny i zmierzch komunizmu w XX wieku*, Paryż 1990.
- Bullock A., *Studium tyranii*, Warszawa 1989.
- Ciechanowski J., *Powstanie warszawskie*, Warszawa 1984.

- Chojnowski A., *Piłsudczycy u władzy. Dzieje Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem*, Wrocław 1986.
- Dudek A., Pytel B., *Bolesław Piasecki*, Londyn 1990.
- Duraczyński, *Rząd polski na wychodźstwie 1939–1944*, Warszawa 1993
- Eisler J., Szwarc A., Wieczorkiewicz P., *Polska – dzieje polityczne ostatnich dwustu lat*, Warszawa 1997
- Eisler J., *Marzec 1968*, Warszawa 1991.
- Eisler J., *Grudzień 1970*, Warszawa 1995.
- Friszke A., *O kształt niepodległej*, Warszawa 1989.
- Friszke A., *Polska Gierka*, Warszawa 1995.
- Garlicki A., *U źródeł obozu belwederskiego*, Warszawa 1978.
- Garlicki A., *Przewrót majowy*, Warszawa 1978.
- Garlicki A., *Od maja do Brześcia*, Warszawa 1981.
- Garlicki A., *Od Brześcia do maja*, Warszawa 1986.
- Garlicki A., *Józef Piłsudski 1867–1935*, Warszawa 1988.
- Grott B., *Nacjonalizm chrześcijański*, Kraków 1991.
- Grzybek D. i in., *Historia II wojny światowej – bitwy, dowódcy, kampanie, żołnierze*, Kraków 2008.
- Holzer J., *Mozaika polityczna Drugiej Rzeczypospolitej*, Warszawa 1974.
- Holzer J., *„Solidarność” 1980–1981*, Warszawa 1989.
- Kamiński M., Zacharias M., *Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1987.
- Karski J., *Wielkie mocarstwa wobec Polski 1919–1945*, Warszawa 1992.
- Kersten K., *Narodziny systemu władzy*, Warszawa 1990.
- Kołodziejczyk A., *Maciej Rataj 1884–1940*, Warszawa 1991.
- Korboński S., *Polskie państwo podziemne*, Bydgoszcz 1991.
- Kosiarz E., *Wojna na morzach i oceanach 1939–1945*, Gdańsk 1988.
- Krasuski J., *Między wojnami. Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1985.
- Krasuski J., *Europa Zachodnia po II wojnie światowej – dzieje polityczne*, Poznań 1990.
- Kunert A.K., *Rzeczpospolita Walcząca. Powstanie Warszawskie 1944*, Warszawa 1994.
- Kupiecki R., *Kult Stalina w Polsce. „Natchnienie milionów”*, Warszawa 1993
- Kuroń J., Żakowski J., *PRL dla początkujących*, Wrocław 1997.
- Kuśnierz R., *Ukraina w latach kolektywizacji i wielkiego głodu (1929-1933)*, Toruń 2005.
- Landau Z., Tomaszewski J., *Druga Rzeczpospolita. Gospodarka, społeczeństwo, miejsce w świecie*, Warszawa 1977.
- Landau Z., Roszkowski W., *Polityka gospodarcza II Rzeczypospolitej i PRL*, Warszawa 1995.
- Łoziński M. J., *Zycie codzienne i niecodzienne w przedwojennej Polsce*, Warszawa 1999.
- Łuczak C., *Polska i Polacy w II wojnie światowej*, Poznań 1993.
- Mikeln M., *Stalin*, Warszawa 1990.
- *Polska odrodzona 1918–1939. Państwo, społeczeństwo, kultura*, red. J. Tomicki, Warszawa 1982.
- Roszkowski W., *Półwiecze. Historia polityczna świata po 1945 r.*, Warszawa 1998.
- Rudnicki S., *Obóz Narodowo-Radykalny*, Wrocław 1985.
- Ryszka F., *Noc i mgła. Niemcy w okresie hitlerowskim*, Wrocław 1966.

- Salmonowicz S., Ney-Krwawicz M., Górski G., *Polskie Państwo Podziemne*, Warszawa 1999.
- Steiner J., *Warszawa 44. Powstanie*, Warszawa 1984.
- Suleja W., *Józef Piłsudski*, Wrocław 1995.
- Szarota T., *Okupowanej Warszawy dzień powszedni*, Warszawa 1978.
- Szarota T., *Stefan Rowecki Grot*, Warszawa 1983.
- Terlecki R., *Miecz i tarcza komunizmu. Historia aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944-1990*, Kraków 2007.
- Tomaszewski J., *Rzeczpospolita wielu narodów*, Warszawa 1985.
- Wieczorkiewicz P., *Historia polityczna Polski 1935-1945*, Warszawa 2005.
- Zakrzewski A., *Wincenty Witos. Chłopski polityk i mąż stanu*, Warszawa 1981.